

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht op 1 februari 1973

Nadat de voorzitter de talrijke aanwezigen hartelijk welkom heeft geheten, zegt hij zeer verheugd te zijn dat reeds 88 leden met een totaalbedrag van f 550,— gehoor hebben gegeven aan het verzoek om bij het overmaken van hun contributie indien mogelijk iets meer te storten ter leniging van onze financiële zorgen.

Van de Werkgroep Milieuhygiëne Groningen is een verzoek ontvangen om door het plaatsen van een handtekening in te stemmen met haar pogingen de inpoldering van de Dollard te helpen verhinderen. Dit gebied is een uitzonderlijk broed- en fouragegebied voor kluten en vanaf het najaar tot aan de lente de belangrijkste pleisterplaats in Westeuropa voor diverse ganzensoorten. Gedurende de pauze bewijzen vrijwel alle aanwezigen met hun handtekening hun instemming met dit lofw aardig streven van onze noordelijke natuurvrienden.

Dan is het woord aan de heren P. J. Felder en P. C. M. Rademakers die spreken over de resultaten en conclusies betreffende de opgraving van de prehistorisch vuursteenmijnen te Rijckholt St. Geertruid.

De heer Rademakers geeft een samenvatting over de exploratiewerkzaamheden van het weer toegankelijk maken van de 5000 jaar oude mijngangen aan de hand van een groot aantal dia's.

De heer Felder gaat in op de winning van de vuursteen, de bewerking tot gereedschappen en de verspreiding hiervan over Westeuropa. In een afzonderlijk artikel in het maandblad zal het onderzoekingswerk rond deze vuursteenmijnen uitvoerig belicht worden.

In zijn dankwoord spreekt de voorzitter zijn bewondering uit over dit omvangrijke en belangrijke werk door een groep enthousiaste onderzoekers verricht. Zij heeft hiermede de wetenschap op dit terrein ten zeerste gediend, hetgeen moge blijken uit de grote belangstelling hiervoor tot ver over onze grenzen.

Opmerkelijk noemt hij het ook dat men 5000 jaar geleden – zij het misschien onbewust – al milieubesef had. Bij de onderzoekingen is namelijk gebleken dat na het winnen van de vuursteen het onbruikbare materiaal weer in de gangen en schachten werd terug gebracht. Wij zouden vandaag de dag daar nog een voorbeeld aan kunnen nemen. Met een dankbaar applaus onderstrepden de aanwezigen hun instemming met deze zeer interessante lezing.

De heren W. en J. Felder en Kraayenhagen gaan volgende week naar Engeland waar zij op uitnodiging van de afdeling Prehistorie van het British Museum te Londen de voorhistorische vuursteenmijnen in Grime's Graves (Norfolk) zullen bezoeken, ter voorbereiding van een a.s. exploratie, waarbij de Limburgse groep voor de opzet der werkzaamheden gedurende een maand zal worden ingeschakeld.

te Heerlen op 6 februari 1973

Aan B. en W. en aan de Raad van Heerlen wordt een schrijven gericht waarin de deelnemers van bovengenoemde vergadering stellen dat een vijfde toegangsweg naar het Aambos het karakter van dit bos aanzienlijk zal schaden; verzocht wordt dit plan niet te laten doorgaan. Ook wordt door alle deelnemers een lijst ondertekend waarin bij de regering gepleit wordt om het overtollige water uit oostelijk Groningen en Drente niet via een kanaal dwars door de Dollard te laten afvloeien.

Daarna krijgt de heer Friedericy het woord over zijn aangekondigde lezing: een reis in Canada. Hij bezocht het z.o. deel van dit land, namelijk Ottawa, Toronto met omgeving, een gebied dat rijk is aan meren en rivieren; het water was echter sterk verontreinigd! Behalve meren komen er ook uitgestrekte bossen voor. De steden dragen sterk een engels karakter, zowel staatsrechtelijk als door huizenbouw. Als voorbeeld, een stadje gelegen aan een rivier draagt de naam London en de rivier heet Thames. Aan de hand van talrijke dia's geeft Spr. de aanwezigen een indruk van vogels, insecten en bloemen die hij aangetroffen heeft. Over het algemeen zijn het soorten die voor de meeste aanwezigen onbekend zijn

behalve de grijze eekhoorn, kardinaalsvogel en *Rudbeckia hirta*.

Een bijzondere plant is wel *Sarracenia purpurea*, een vleesetende plant. Deze heeft een kruipende, dicht met bladeren bezette wortelstok. Een aantal bladeren is buis-trechtersvormig en 20 cm lang. De opening van de buis is geheel vrij, waarin mieren, maar ook vliegende insecten door lokmiddelen worden aangetrokken: vanaf grote afstand door opvallende kleuren, vlakbij door honingklieren aan de ingang van de trechter. Bij *S. purpurea* is de buis niet bedekt door een klep (bij andere soorten uit dit geslacht wel), waardoor de trechter grotendeels met water gevuld is. Onder de zone met honingklieren is een glijzone, daarna een gedeelte voorzien van naar beneden gerichte haren die als een fuik werkt. De prooidieren belanden tenslotte in het water waar ze vergaan. *S. purpurea* is in staat dit water met de daarin opgeloste stoffen op te zuigen. De vraag of de prooi verteerd wordt door enzymen die door de plant zelf afgescheiden zijn, of door middel van bacteriën is nog niet opgelost. Bij een andere soort wordt afscheiding van enzymen voor mogelijk gehouden.

te Heerlen op 13 maart 1973

De heer Bult heeft het uitstekende idee gehad om voor zijn voordracht enige onderwerpen uit te kiezen van gebieden die nu erg in de belangstelling staan. Vooral van de Schinveldse bossen vertoont hij zeer veel dia's van vogels, o.a. spechtensoorten, uilen, boomklever, boomkruiper en lijsterachtigen. Van de meeste ervan worden tevens nestholten en eventueel jongen vertoond. Zo ook het kunstige nest van de staartmees. Zeer in de smaak valt ook dat gelijktijdig met het vertoonde beeld van een aantal soorten ook de zang of roep van deze werd weergegeven. Opvallend is het grote aantal buizerden dat daar enige tijd gedurende de winter verblijf houdt.

Een tweede gebied dat in de belangstelling staat is de Dollard, waar o.a. duizenden kluten een deel van de winter doorbrengen. Deze hebben om voedsel te kunnen zoeken een terrein nodig met een zeer fijne slibbodem en deze plaatsen worden steeds zeldzamer.

Ook worden beelden vertoond van enige wilde zwanensoorten en verheugend is het feit dat dit jaar ook weer jongen aanwezig waren, die de laatste jaren steeds afwezig bleken te zijn.

Tot slot wordt een aantal dia's vertoond die betrekking hebben op de werkgroep die zich bezig houdt met de studie van de omgeving van de Maas.

te Maastricht op 1 maart 1973

Daar de voorzitter wegens ziekte verhinderd is, opent de vice-voorzitter dr. P. J. van Nieuwenhoven de vergadering en heet de talrijke aanwezigen hartelijk welkom. Dan geeft hij het woord aan dr. D. G. Montagne, directeur van het Natuurhistorisch Museum, die mededeling doet van het plotseling overlijden van mej. drs. R. R. van Wessem, hoofd van de Educatieve Dienst van het museum. In enkele gevoelsvolle woorden schetst hij haar als een kundig bioloog en een zeer toegewijde medewerkster. Ter nagedachtenis wordt door de aanwezigen een ogenblik van stilte in acht genomen. (In memoriam op blz. 38).

Namens de werkgroep „Behoud Schinveldse Bossen” biedt de heer van Geel aan mevr. dr. W. Minis-van de Geyn een boeket bloemen aan als dank voor haar vele werk bij het tot stand komen van het speciale „Schinveldse bossen”-nummer. Een afzonderlijke publicatie verhoogt de verspreidingsmogelijkheid van deze reeks artikelen. Op initiatief van de heer Gregoire plaatsen de aanwezigen hun handtekening als adhesiebetuiging met het streven van de werkgroep tot behoud van deze bossen.

Dan is het woord aan de heer en mevrouw van Nieuwenhoven, die om beurten verslag doen van hun recente reis naar Ecuador en de Galapagos eilanden. Een groot aantal zeer fraaie dia's ondersteunen hun boeiend verhaal. Eerst worden de toehoorders meegenomen op hun tocht over het Andesgebergte met zijn schilderachtige indianendorpjes. Afbeeldingen van vele bloemen en planten, – van de meesten moet de spreker de naam schuldig blijven omdat in heel Ecuador geen encyclopedie van de landelijke flora schijnt te bestaan, – geven blijk van zijn talent als fotograaf. Na enige dagen wordt dan per schip

koers gezet naar de ca. 1000 km. ten westen van Ecuador gelegen Galapagos eilanden.

Dit is de derde lezing die onder auspiciën van het Genootschap over dit fascinerende gebied gehouden wordt, zodat voor een opsomming van de uitzonderlijke fauna verwezen kan worden naar de verslagen van voorgaande causerieën (zie Natuurhist. Maandblad jrg. 59, no. 11 blz. 166 en jrg. 61, no. 10 blz. 141).

Opvallend is de grote zorgvuldigheid waarmee de heer en mevrouw van Nieuwenhoven hun verslag hebben opgebouwd en door middel van vele zeer geslaagde dia's illustreerden. En als men de grote verscheidenheid van deze unieke dierenwereld de revue ziet passeren, dan mag men gelukkig en dankbaar zijn dat het Wereld Natuur Fonds zich ingezet heeft voor het behoud van het uitermate interessante dierenleven op deze eilanden. Misschien is het juist nog niet te laat!

Een langdurig applaus onderstreept de dank van de aanwezigen voor dit boeiende en leerzame reisverslag.

te Heerlen op 3 april 1973

Van het college van B. en W. van Heerlen is een schrijven ontvangen, gericht aan het Natuurhistorisch Genootschap, afd. Heerlen, waarin medegedeeld wordt dat besloten is voorshands af te zien van de uitvoering van het plan voor het verbeteren van de toegankelijkheid van het Aambos. Dit als antwoord op een schrijven van onze afdeling, waarin gemotiveerd werd, waarom dit plan niet wenselijk is. Ir van Geel laat het kunstige nestje zien van de Dwergmuis. Dit dier is 6-7 cm met een staart van 5-6 cm lang. De rugzijde is meestal roodbruin, de onderzijde bijna wit. Het dier leeft in graan, riet, biesen of ruigte. Dank zij zijn grijpstaart en zijn lichte gewicht kan het de dunste sprieten op- en afklimmen, ja zelfs een loodrecht gespannen draad naaigaren. Het leeft van zaden, insecten, bessen e.d. Het nest hangt op een hoogte van 1-1,5 m. Tengevolge van zijn levenswijze heeft deze soort minder te lijden van natte periodes, die voor andere muizesoorten fataal zijn. De winter wordt doorgebracht in

gaten in de grond, onder stropakken of in schuren. Vervolgens laat Dr Dijkstra enige dia's zien van Tenerife, een Canarisch eiland. Het is geheel opgebouwd uit vulcanisch gesteente, dat zeer poreus is en zuur reageert. Men kan drie zônes onderscheiden, de onderste tot ongeveer 700 m hoog is sterk in cultuur gebracht, er worden o.a. veel bananen verbouwd. De cultures zijn omgeven door muurtjes gebouwd van lava, waartussen vele openingen uitgespaard zijn. Hier kan de vochtige zeewind door heen waaien, waarbij enig vocht condenseert. In de tuinen kweekt men allerlei gewassen, zoals Oostindische kers, Leeuwebek, Goudsbloem, Slaapmutsjes, enz. of soorten die het bij ons beter binnenshuis doen zoals Hibiscus, Oleander, Camellia, Passiebloem, Ismea, enz. Verscheidene soorten verwilderen gemakkelijk en kunnen de zachte winter overleven. Bovendien heeft men allerlei gewassen uit alle werelddelen aangevoerd wat erg verwarrend is voor de botanicus die meer belang stelt in de inheemse flora. Van deze is *Dracaena draco*, Drakenboom, het interessantste. Zijn naam dankt hij aan het sap dat rood van kleur is, het werd vroeger door de oorspronkelijke bevolking, de Guanches, gebruikt voor het balsemen van hun lijken. Slechts enkele exemplaren hebben de bevolking overleefd en worden nu beschermd. Boven deze zône begint het nevelbos, omdat daar iedere morgen tegen een uur of tien de vochtige zeewind gaat condenseren tot nevel of motregen. Het bos biedt weinig variatie. De derde zône boven dit bos gelegen is erg droog, overdag zonnig en heet, maar het koelt tegen de avond sterk af. Buiten de verharde weg die bijna tot de top, de Teide, op een hoogte van 3718 m. loopt, is dit terrein onbegaanbaar, vanwege het losse puim en stenen. De begroeiing is zeer spaarzaam en de soorten zijn aan dit afwisselend hete en koude, maar ook droge klimaat aangepast. Enkele soorten zijn *Euphorbia canariensis*, Teide-„brem”, *Sedum*-, *Nepeta*- (Kattekruid) en *Echium*soorten (Slangekruid). Tenslotte laten de dames Sterken enige dia's zien van de Floriade (Amsterdam 1972) en opnamen uit de omgeving van Heerlen.